

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

Register:

Påsk 1	Vårfrudagen 10
Jordbruk i Ystad 1,4	Hantverkare 10
Slå katten ur tunnan 1	Handlare 10
"Strutar" 1	Skolväsen 11
Bagare 2	
Första maj 2	
Midsommar 2,3	
Spelmän 3	
Loppän 3	
Gäsen 3	
Länge-Lars 3	
Biddingen 3	
Marknader 4	
Mårten 4	
Jul 5	
Nyåret 6	
Stjärngossar 7	
Knutsbalen 7	
Oscarsbalen 7	
Barnbalen på rådhuset 7	
Bäckhästen 7	
Skrämna barnen med 8	
Födelsedagfirande 8	
Namnsgäsfirande 8	
Bröllop 8	
Smuggling 9	
Brandväsen 9	

M. 9135: 1.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-1-

Vid påsken, om vi nu skall börja med påsken, så rullade man ägg i mitt hem, hos min farfar konsul Carl Gram vid Västerport, det fristående huset vid sjön. På övre våningen var en stor sal och där lades ett par tegelstenar, en takpanna och litet sand. Mera arrangemang behövdes inte för att man skulle kunna ha en trevlig kväll. Var och en fick behålla det ägg som blev träffat, det var spelregeln. I detta påsknöje deltog hela familjen, fastrar, mostrar och alla anställda. Farfar hade själv höns och kunde släppa till tjogtals med ägg. Han hade jordbruk och hästar också. Det hade nästan alla människor på den tiden. Skärtorsdagen brukade vi dessutom hänga saker på folk. Eljest var det inte mera att säga om påsken. Vid fastan slog man katten ur tunnan på gårdarna. Att vi risade varandra med fastlagsris erinrar jag mig inte. Men vid fastan åt vi mängder med strutar. Dessa kakor klövs och äts med smör på. Dessa såldes i bagerierna från

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:2.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-2-

fastan och till långt fram mot påsken. Till sist bakade man sådana i hemmen också. Det är vanlig vetedeg med kummin i. Dessa strutar skall kokas i saltat vatten, och sedan gräddas de i ugnen. Lundström bakade framför allt dessa strutar, och därifrån har jag fått receptet. En annan bagare var "Far i hatten", som bodde vid Teatergränd och Schönbeck var en annan bagare på Norregatan, som också hade gott bröd, och där borgerskapet gärna handlade.

Vad Valborgsmässocafton beträffar, så var det inget särskilt med det firandet förrän förstamajdemonstrationerna tog vid. På landet gick de och sjöng för ägg, men det hade aldrig gjorts inne i staden. Inte heller förekom några utflykter 1:a maj, men eljest for man gärna till skogarna, Bergsjöholm och Krageholm. Farfar hade själv hästar och vi åkte ofta dit ut. Där var dansbana. Så hade man matsäck med sig och var där ute hela dagen.

Vid middomar klädde man majstång och dansade. Vi klädde en stång

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:3.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-3-

nere vid Saltsjöbaden intill år 1900. Dragonerna hade också majstång ute på fältet vid slakteriet och likaså fiskarna. Att de hade på gårdarna minns jag inte. Vad spelmännen beträffar så var Rackaren den förnämste.

Här var flera original i +stad såsom Loppan, Gåsen, Långe Lars Biddingen och Harmoniskan. Loppan hade varit en bättre flicka och hette Karolina Lundquist. Det var en snäll människa men hon blev alldeles förfallen. Gåsen var också en som strövade omkring och likaså Långe Lars, som alltid var inlindad i lump och trasor om benen. Biddingen sprang omkring och hjälpte slaktarna. Det gick en historia om honom, att han en dag skulle ha mött själve häradshövding Faxe och sagt till honom "Akta sig häradshövdingen, eljest får han kött på benen". Faxe var mycket mager och Biddingen var känd för sina kvickheter. Så var här en karl, som bodde på Harmoniet, och den kallade de för "Harmoniet". Han gick omkring och sjöng vid trettonafton. Det var

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:4.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-4-

en delvis förfallen man, men en karl som kunde mana fram riktig trettondagstämning genom sin sång.

De trevligaste tillställningarna var marknaderna. Då var där en oändlig rad med stånd nere vid Västerport, karamellstäng, leksaksständer. På höstmarknaden var hela Långgatan full med grönsaker. På Stortorget sålde de koppar saker, tofflor, träskor, jaggkärn och allt sådant. Tjänstefolket var alltid fria vid höstmarknaden och likaså hade skolorna lov den dagen. Ännu längre tillbaka hade marknaderna pågått i flera dagar, hörde jag sägas.

Som jag sade hade vi själv jordbruk. Vi hade hästar och kor. Jag bodde ute på väster, och jag minns hur korna om kvällarna kom hemdrivandes i en stor skock. Var och en hittade hem till sig utan svårighet. Det var en idyll, som nu är borta.

Mårten firades med gås, svart soppa. Lutfisk och gröt hade inte vi. Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135: 5

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-5-

Någon julmarknad var här inte i Ystad. Men långt före julen började man rusta och stå i. Vi bakade alltid hemma, och vi slaktade också ett par svin. Vi bryggde däremot inte själva utom julkölet. På Stortorget och i nuvarande Röda Kvarns port, där inne brukade man köpa julgran. Julgranskonfekten köpte vi alltid hos konditor Dahlman. Dahlman hade sin butik på Västergatan och han var specialist på fin konfekt. Man hade ju alltid konfekt i fintt papper vid alla tillställningar, bröllop, begravningar etc. och den tillverkade Dahlman. För övrigt prydde man inte rummen på något särskilt sätt vid jul. Julklappar hade vi alltid, och de kastades in. Först gick man i julbönen kl. 4 på eftermiddagen. Sedan åt vi middag. Så vilade man sig en stund samt drack kaffe. Julmiddagen bestod av fisk, gröt, stek, kakor. Steken bestod av gås för det mesta i vårt hem. Dessutom hade man julskinka, men det var en sed som kom till först när jag var en tjugo år gammal. Vi hade alltid gås dessförinnan. Fattiga kom och fick mat

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:6.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-(--

vid julen. Några julutklädningar förekom inte i min familj. Släkten kom tillsammans under någon av juldagarna. Julafton och juldagen var vi alltid hos farfar och annandagen och trettonafton var släkten hos farfar.

-Ställde ni granar utanför porten vid julen?

-Nej.

-Satte ni ljus i fönstren när ni gick till ottan?

-Nej.

-Satte ni upp julkärve åt fåglarna?

-Nej. Men det gjorde de på landet. Där hade man sådant. Möjligen kunde de som hade lantbruk bestå sig med julkärve, men jag erinrar mig inte hur det förhöll sig med denna sak.

Vid nyåret satt vi alltid uppe och vakade in det nya året. De sköt nere i hängen från båtarna. Inte heller försökte man förutspå året.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:7

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-7-

Trettonafton gick karlar omkring med stjärnan som jag redan sagt. De var tre stycken i sällskap. De stod i tamburen hemma hos oss och sjöng. Så fick de en slant och så gick de vidare. De var utklädda i fantasikostymer. Det var vuxet folk som gick. Detta bruk upphörde emellertid i slutet på 1800-talet.

Tjugondagen jul hölls Knutsbalen på rådhuset. Den förste december var Oscarsdagen och då var det även stor bal. Trettonafton var det dessutom barnbal på rådhuset. Det var staden själv som arrangerade dessa baler. Knutsbalen arrangerades ju dock av Knutsgillet.

Bäckhästen hade talat om. Den gick nere vid Klostret och i grändena däromkring. Där gick förr i tiden en å. De sade att Bäckhästen visade sig där. Nere vid Klostret var en källa, och dit gick stans jungfrur om kvällarna för att hämta vatten. Det var en omtyckt mötespunkt. De kom i långa rader med sina kopparspannar.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:8

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y. S. T. A. D. Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-8-

Nere vid dammen var också ett klapphus, dit människor allmänt gick och bankade sin tvätt. Så sköljde man den i källans vatten. Tvätten hängdes ut i det fria där uppe, såvida vädret var bra. Det var kort sagt en offentlig tvättplats.

- Vad skrämde man barnen med?

- Med sotaren.

Namnsdag firades inte alls i Ystad. Födelsedag firades med födelsedagskaka, som bagare Runberg på Västergatan bakat. Det var vetedeg med russin i. Senare kom en bagare, som också var mycket omtyckt, nämligen Thysell, som först bodde på Norregatan och sedan på torget. Så dukades födelsedagsbord: vit duk med blommor. Och så fick man presenter, som lades till beskådande på bordet. Sång- och musikuppvaktning förekom inte. Det är senare bruk.

Bröllop firades med vit brudräkt. Alla bröllop som jag erinrar mig i Ystad, då hade bruden vit dräkt. Men på landet som barn var jag med ofta och där hade de alltid svart. På landet hade de alltid

M. 9135:9

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-9-

stora spettekakor vid bröllopet.

Det smugglades mycket i Ystad. I Siriuspalatset uppe på norr var lönngångar från huset och ända ner till Klostret. Där hade de sitt smuggelgods gömt. Men några gånger har man aldrig funnit. Det var väl bara som folk påstod. Några särskilda smugglare hörde jag eljest inte talas om.

När eldsvåda bröt ut, klämtade de i kyrkorna och så gick de och trummade på gatorna. Då blev det liv och rörelse i staden. De som hade hästar var skyldiga att köra vatten och den skjuts som först kom till brandplatsen fick en extrapeng som belöning. Brandtunnor skulle vara och en hålla sig med. De skulle vara fyllda med vatten. Här fanns ingen stående yrkesbrandkår utan hela brandväsendet vilade på frivilligheten. De hade olika färger på sina kaskar, brandmännen. Vi har än i dag ett brandbälte, som har varit min fars. /Bältet förevisades/. Förr i tiden var här också husarer,

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:10.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-10-

men då var jag så liten. Men jag minns när dragonerna flyttade in i nya kasernen. Gamla kasernen låg på Östergatan, nu = Reginabiografen.

Skarpsskytterörelse fanns här också.

-Firades vårfrudagen på något sätt?

-Inte alls. Man sade ingenting om tranan e.d.

Här var många gamla hantverkare förr. Här var kopparslagare Andersson på Västergatan, här var tenngjutare och här var ljusstöpare. Vi köpte dock alltid ljus färdiga. Här var också skickliga snickare, Östergren och Hansson. Det var fadern till Hansson, han som nu skriver sitt namn med z. Här var också stora handelshus. Bönderna kom hit in vid marknaderna, och då gjorde de stora uppköp. De bjöds då alltid på snaps, vin och cigarrer. Det var en stor dag för en lantbrukare att få komma in på kontoret hos Stiegler och Stoltz på Norregatan, som hade en stor lanthandel, eller hos Gussings, hos Brüdigams eller hos Ljungströms på Östergatan.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 9135:11.

Landskap: S k å n e Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: Y S T A D Berättat av: Fru Ellen Tengberg
Uppteckningsår: 1942 Född år i Ystad

-11-

Jag skall sluta med några ord om skolväsendet. Här var en gammal fru som hette fru Hemberg, där började man. Sedan kom fru Munthe med sitt elementarläroverk. Jag för min del gick i skola hos Hultman och Lindström i Lund. Fröken Hultman var syster till fru Hemberg. Fru Hemberg hade sin skola i Stickgatan. Hon var ensam och hade 8-10 elever i stöten. Så var här ett par fröknar Ahlgren innan fröken Munthes skola kom till. Fröken Ahlgren undervisade privat litet äldre flickor.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!